



ס פ ר

הוצתק והוכנס לאינטרנט
www.hebrewbooks.org
ע"י חיים תשס"ט

מנוחה וקדושה

כולל בתוכו שלשה ענינים

- (א) החומר : מחקר מעשה המצות ותת על פי שכל • מקורו מספרי המקובלים ומתובל בשמיני מן השמינית שכל פילוסופיא •
- (ב) צורתו • היינו מוצאים ומובאים • כדי ליתן מבחן בדוק לפני כל איש שיוכל להכיר היטב מדרגתו אם הוא טוב או רע • או בינוני • וליתן עצות נכונות לישר דרכו להיות עולה במעלות • והעצות מתקנות לפי טבע אנשי דורינו ולפי ערמת היצר דהאידנא •
- (ג) תכליתו • להיות כל איש מעמיד שכלו על המשמר לנצור לבו מרע • ככתוב כי יצר לב האדם וכו' • ועוד בו פשמים עריבים לשומעיהם על פסוקי תנ"ך ומאמרי חז"ל • ועוד בו דרך סלולה ומסוללת • ללימוד חומש וגמרא עם הילדים • והנהגתם משנת יג ואילך • שם המחבר פלאי • ומתוקן ומלובן ע"י ישראל איסרל מפאניוועז

ווילנא

בדפוס ר' יוסף ראובן בר' מנחם מן ראם
שנת תר"ב ד"ר לפ"ק

МУХО УКУШО,

т. е.

Спокойствие и святость

ВИЛЬНО.

Въ типографіи Р. М. Ромма. 1864.

הסכמות וח"י מרבני גדולי זמנינו שיחיו



קבלתי גם אני ספר מנוחה

וקדושה אשר אסף וקיבץ
המחבר המופלג י"א מהור"ר ישראל
א"ס ר"י דברים שיש בהם יראת
חסד ומקרב לאבינו שבשמים וסלקתי
כפי המחיר ולראי' באתי עס"ח היום
א' לסדר ובחרת בחיים למען תחי'
בברכת השנה פה"ק ווילנא :

נאום נפתלי יהודה בא"א מהור"ר
יעקב בערלין כי מוואלאזין :

מנהג בזיון ח"ו אשר באמת מאוד ראוי להזהיר את העם בזה וז' הסוב
יכסר וחלילה להשיג גבולו ושללא לחזור להדפיס ספרו הנ"ל מזלי ידיעתו או
מב"כ בזה וז' יברך אוחנו בשנת חייט ושלום ואתריית טוב לפ"ק זוס
השביעי תרכ"ה לפ"ק :

נאום בצלאל בר"י משה סכהן כי מ"ן דסה ווילנא :

הכ"ד המדבר לכבוד התורה ולומדיה הנא עס"ח יוס ב'
ס' אלול תרכ"ג לפ"ק פה"ק ווילנא :

נאום אברהם צבי הירש אייזנשטאט חוס"ק :



הן בשנה העברה איקלע לאחרין זקן

אחד מופלג בתורה וי"א ובידו
ספר בקוראי שמו מנוחה וקדושה
וביקש ממני לעיין בו ומאיתי בו כמה
דברים הראויים למי שאמרם נאמרים
בהשכל ודעת בפשטי הכתובים ובחוכמת
מוסר ועתה הגיע לידי שלשה מכתבי
התורה מלומדי תורה שראו כל הקונטרס'
ומאלו כולם דברים נכוחים לזאת אחרי
הכרתי את המחבר הישיש המופלג הנ"ל
אשר כוונתו ראויה לש"ש הגני להסכים
על הדפסת חבורו הנ"ל ברשיון הבעמור
וכאשר יאל החיבור לאור אקבלנו אי"ה
במחיר אשר ישת עליו ומוצאני שלא
יקל אדם את ראשו להשיג גבולו להדפיס
שנית בלי רשות מהמחבר הנ"ל או ב"כ
ומקרא מלא דבר הכתוב ארור מסיג
גבול רעהו והסומע ישכון בטה ושלום
טובו ומעתה יהיה נועם ה' עליו
ומעשה ידיו כונסו ולא יאונה לו כל און ומשניאות ינקשו

המחבר הגיש גם לפנינו איזו

קונטרסים מספרו הנ"ל
וראיתי כי יש בו מקומות רבות בדברי
חוכמות מוסר אשר ראויים הם להעלותן
בדפוס כי המה דברים היוצאים מן
הלב ואברכהו אשר יהיה ה' בעזרו
לנצל את מעשהו בזה לצובה ויהא
רעוא דלימא מילי דהתקבל וידענו כי
כוונתו הסוב ראוי בזה למען לזכות
את הרבים בהרבה דברים הנריכים
חיזוק ובפרט בענין קדושת כתבי
הקודש ואזהרת שמירתן שלא ינהנו בהם
מנהג בזיון ח"ו אשר באמת מאוד ראוי להזהיר את העם בזה וז' הסוב
יכסר וחלילה להשיג גבולו ושללא לחזור להדפיס ספרו הנ"ל מזלי ידיעתו או
מב"כ בזה וז' יברך אוחנו בשנת חייט ושלום ואתריית טוב לפ"ק זוס
השביעי תרכ"ה לפ"ק :

הקדמת המביא לבית הדפוס

הדור אחס ראו זה חדש שחדש המחבר בספרו את אשר כבר היה לעולמים מפוזר ומפורד במוך הספרים ידועים לנו ושאינם ידועים לנו ואף בהידועים אין כוונתם מבואר בהשקפה למעיין בהם דרך העברה אף אם הוא למדן מופלג • וחלום המחבר נהן דעחו עליהם לירד לעומק כוונתם ולהבינם היטב • ועוד רוח מבינתו יעיטו כיד ה' הטובה עליו להופיע בו נלווי נשמתו ונפשו השכלית בעלותו הרמזה (כמ"ס) בפנים הספר ובהקדמה המחבר) כמאמר חז"ל הבא לטהר וכו' • אז זכה להוסיף גם מעט משלו ואח"כ טרח לקבלם כולם כאחד כעמיר גורנה ולכללם בכללים קצרים לעשות מהם כונים למלאכת השמים • כי עקרו מחקר מעשה המלות ות"ט שכל שמקורו מספרי המקובלים מחובל בשמיני מן השמינית מפלוסופית כדי לעורר לב כל איש להבחין היטב כל מעשה אשר יעשה אם הוא קדוש או טמא וגם פיגול :

ב כותב מבחן בדוק לכל אחד להכיר היטב על חייה מדריגה הוא עומד טוֹב או רע או בינוני :

ג נותן ענות לישר דרכו לעלות במעלות למדריגה יותר גבוה ליתן כלי מלחמה להלחם עם היצור נגד ערמונו ורמיותיו שחדש על הדור הזה מה שלא שערס הדורות שטערו כמ"ס חז"ל היגר מתחדש בכל יום (וכס"כ בכל דור) ומלקט מדברי הגדולים וביחוד מדברי הגאון החסיד ר"ל מוויילנא המפוזר בספריו ומדברי חלמיו הגאון ר"ח בספר נפש החיים ומדברי הגמ' הקדושה :

ד מראה חיד שכל מילה אף שהיא כאין וכאפס צעני בעליה • אכן אם היא לשם ה' אף שגדלה כאסתר מלחמה מ"מ הוא הר גדול מלעילא ויזכה למנוחה וקדושה בעוה"ב אך אם יסור מעבירה או ישוב :

ה יסוד יסודותיו לסקל דרך למוד תוקות מהתחלת למוד חומש עד התחלת גמ' ועד בכלל :

ו ועוד ההנהגה ישרה מיום שנעשה בר מילה ולהלן שפ"י זה יזכה גם למנוחה וקדושה גם בעוה"ז (וזו ההנהגה לא נמלא בשום ספר ומחודש מהמחבר וזה עיקר כוונתו בחבורו • ולכן קרא שם הספר בשם מנוחה וקדושה) בלא דאגת פרנסה ובלא קטעורי הילר :

ז במה יזכה נער את אחרו להיות מלמד הגון :

ונחלק לשני חלקים

חלק הראשון צו ג' שערים :

שער הראשון נקרא בשם שער התפלה וצו ב' חלקים • חלק הראשון ממנו מדבר מעיין תקוני התפלה להיות מקובלת ברוך • חלק ב' צו פירושים עריבים על פסוקי דזמרה ק"ש ותפלה :

שער השני נקרא בשם שער התורה וצו ג"כ צו חלקים • חלק א' צו סדר הלמוד לילדים • חלק ב' צו סדר הלמוד לנערים :

שער השלישי נקרא בשם שער יחוד המעשה :

חלק השני צו פירושים על מקראי קודש ועל מאמרי חז"ל מחוקים ועריבים לשומעיהם :

בקשתי מחבר המעיין בספרי זה לעיין בקצור הפרטים (הוא המפתח) וכל פרט שהרצה לידע טעמו ומקומו חייב בגוף הספר וחרמיק עקשות הלז וליך אחר שכל הישר • וגם לא במחלוקת חלק לסמוך על השקפה ראשונה כ"א חשים דעתך להבין דבריו היטב ולשיימם על לבך אז המלא כל דבריו מראשו לסופו בהכלל ודעת דברים יקרים מלאים דעת ויראת ה' עריבים לשומעיהם ומאבדים את ישראל לאביהם בשמים כמה שנהגו במכתב העדות מכמה לומדים מושגלים וגדולי זמנינו :

הקדמת המביא לבית הדפוס

אני נהני חם לבי לעיין בספר הזה וחוללה את המגילה וזהו צפי למחוק מצירות טרחת הדפסתו ואם אתה מאוהבי האמת הריה כמוי וימתקו דבריו לחקך והקשרנו לטוטפות בין עיניך והשבות דבריו אל לבך שכל מלה חללה וכל עלה העלה וחללה בעלמך חריה עד צוה את העמיק היטב כמו שהורחיק וזהו שבע רצון מזה הספר כמאחד ספרי הדריקים להגדולים אשר בארץ * ועוד תמצא בו דברים מחודשים שלא תמצא בספרי הקדמונים כי יכול להיות שדווקא לא היה המולי הוא (ששכח בדור הזה) מהלכת בין החיים ולא היה לוודא לידע רפואתה * ועוד יש מהם שכתוב בספרים אפס לאינו מוזן הכוונה בהשקפה דרך העברה והמחבר של לבו להבין דבריהם בעומקם כנ"ל ואם אתה הקורא מאוהבי האמת ולבך רודף להשיגו * הנה הוא ינצל לקראתך ושמת בלבו לדבקה כך :

שמעו אלי רודפי דק אתם הרוצים המרישים המצבקים את ה' בפלפול ההלכה ולהטיב ולמלאות גרוסם בצמחא ופוסקים ולא נסיהם בלמוד הזה וכן נכון בימי הנערות כמאמנם לעולם ילמד אדם וס' אל הדרשו להטיל מים בקדשי ה' ולמחר לדבר חוטה על הספר הזה כי כבר קבל חללה מהרבה לומדים כמוכם העומדים בחצי ימיהם ומלומדים לעמוד בקשרי מלחמת הילר וחדעו כמו מי שמורגל בפשט הלכה ולא נסה שכלו לאט לאט בדרכי הפלפול כשיצאנו ח"ח מפלפלים כהלכה כמו זר נחשב צעינו בחין מבין נוטס דבריהם אף שהוא בעל שכל מהולדהו ככה ממש פלפול מוסרים למי שאינו מורגל בזה :

ועוד תחשדו עלמיכם שמה מעורב בזה משהו חמץ מחלי ה"ר שאומנחו לפגל והוא כלא נודע גם לעמכם וקרוצ להאמין שזה וזה גורם * ועוד כמו שאין דעוהיהם שוות' כך אין חלקם בחורה שזה יכול להיות שחלקו של האחד אינו מקובל לאחר : כל דברי ההקדמה היו מחלי ה"ח * ובנוף הספר יש הרבה הוספות בעז"ה משלי * וגם הם נהקבלו כנ"ל יהיו לרצון לפני אבינו שבשמים לקבלם כרית נימוח לי למורה דרך לבית מנוחתי חמן כיה"ר : **ישראל איסרל בר' דובער** מפא"נ י"ו ע"ז :

אחת שאלתי מאתך (הקונה ספרי) אבקש שתלמדנו מראשו לסופו (לפחות פעם א') בשיטת לבך היטב : להבין תוכן כוונתו (כי זה לא יושג בעיון לבד) * ואם כה תעשה בוודאי יבצא הספר חן בעיניך (אך אם קרבת אלהים טוב בעיניך ולבך דואג עליך) לעיין בו לפחות לפרקים ואף אם אתה מוטרד בעסקיך או בלמודך * מיס לעת האוכל גשי הלום אמור לו * וגם בשכבך קדם שתשקע בשינה * לבך הדפסתי המפתחות (ברוצאה רבה) * כדי להמצא לפני הקורא בקלות כל ענין לבדו :

אמנם לבני הנהגה אחרת נוסף על זו * היינו ללומדו מראשו לסופו שני פעמים בכל שנה (שלא בעיון לבד כ"א בדבר שפתים) * (א) בעשוית (גם ברה"י וירכ) * ועוד פעם ב' ביום היא"צ של אביכם * ואני מוחל לכם תעניתו ובלבד שתתענו תמורתו מדברי חול וללמוד ספרי (אכן התחילו איזה ימים קודם היא"צ * כי אי אפשר להשלימו ביום אחד) ואם תעשו כזאת * גם אני אמליך טוב בעדכם אתר אשר תמצא נשמתי מנוח * וגם חלק שני תלמדו לפעמים להיות שפתותי דובכות בקצר *

הוא להזהר בכל מה שכתוב ב"ש"ע ח"ח : ו"ל ס' מסילת ישרים ו:קס"ה ב"ס על האדם לקיימו . הוא השמירה מדברי מו"מ ודברי חלי ומדברים בטיילים ולרדק להיות חמיץ לב וקס"ה עירק ג' או ד' שבתות . ואז טוב לך . שלא הפשי ממאסר ילדך . אשר כבר שלט על לבך . ליתן לה תאורה ותמדה לעבודה ולהפלה העיקר . להחפיל במהותן ומהותן הסיודור או בעינים סגורות . ושלא להפסיק בה מראשיתה עד סופה הכל כמובאר . (בשער ח"ה ח"א סי' כ"ג) ואם כה חששו הכול להיות בטח שחוקבל הפלחכם בראון לפחות להחלש בה נפשכם בגדי כבוד להחכר בג"ע ההחחון . ואם פטס ח' תזכו לכוונה לריוה . תיעשה לנשמה לכל החפלות לעלות לב"ע העליון . אם החיבות ילאו בשלימות (ע"ל ש"א ח"א סי' כ"ג) :

בשעתך שאומרים בצרכה אהבה רבה : יה"ר מלפני חבית שבשמים לרחם עלי ועליכם יולאי חללי . ועל כל ישראל התפלים לאהבה וליראה שמו . לטטרנו בעצרת הפלרת ישועה בכל שבת ושבת . ואז יודע לנו האות הזה שיהא ידועה ברורה . החבור שבינו וצין עמו בני ישראל . ועל מנוחהו נקדים את שמו . ונעבדנו בלב שלם צין בעבודת מעשה בחורה ומות . צין בעבודה שכלב היא החפלה של שבת וי"ט וימנו החול חמון כן יה"ר . ובה נשלם צ' חלקי שער החפלה . ועשה בני הוריהי אחכם לילך במעגלי דרך בשמירה שבת . ובכוונת החפלה . להיות גם לי גם לכם למזכרת . וטוב לנו אם ילנו בידנו חפס קלנו . והמוסיף . יואף להפיק רנון מה' . ואולם עיקר שמירה שבת



הקדמה לשער התורה מאתי ישראל איסרל במהור"ר דובער

ודיינים . ואחר שנחמטנו ה"ח הורס קרן הנמלאים נהם להתפרנס בריוח ובכבוד . ובצני רחיתי כמה חייטים (שזה לא מכבד היא היחה מלאכה המשובחת) לומנים גדולים עזבו מלאכהם . והסתפקו במעט ידיעהם בחורה . להמנוך יסוד היוחס עליה להטעות מלמדי חינוקות . ובכן שבו כולם לאחור מעשה אבותיהם (שהיה לש"ס) בדיהם להגדיל החורה ולהאדירה כנ"ל : ונבוא בזה' בשם ירושלמי שסיבת יליאת אחר לתרבות רעה . היה על שיר מהשבת לבב חביו לחור לבית הספר היה . על שהקנא לכבוד ה"ח שראה תפארתם והדרס' זה המהשבה נחשב לו חורה שלא לשמה ובכן לא הלליה בע לזכות ליראת ה' הטובה . עד שלבסוף ילא לתרבות רעה . כי אש' קיום העונה לאשחו החיוב שיהא מהשבתו להוליד בן שיהא עבד נאמן לה' : ומכ"ש שללמדו חורה לרדק להיות כוונתו ע"מ שיהא בנו ח"ה יודע פרטי מלות אדונו . והנאמר שבה יאיר לו הדך כבוד מלכותו כדי להכבו וליראה אורו . ואזי אלישע אחר לא קן חישב ובה עיות את בנו . ומה גם עתה בעוה"ר . אוחן המכוונים לבן או חתן בעל חורה . כדי להיות לו לכלי אומנות . והשורש הרע הזה מוכן להיות פורה ראש (לקנח להראות שהוא ראש וגדול ולא קן חצירו) ולענה (כל מעשיו שלא לש"ס) . ועוד גם לדבר חושה על ה' ועל עבדיו בעלי הגמ'

שמעוני בני אשר טפחתי ורביתי אהבם . ולמדתי לכם חורה בכל יכולתי . ומכל עמלי אתה שאלתי נוכח אורה אבקש . שתוללנו לקידוש והבדלה . כדאמרי חכמי . ופירשו החלה להיות צין כל סדר הבדלות . (כמ"ס ב"ס חובת הלבבות למדו הרע תהלה . ואח"כ להטיב) צין אור לחושך . צין עמל לטהור . צין קודש לחול . וגם לרדק להבדיל צין קודש לקודש . נמלא שבקיות הקדוש ימנה לכם מעלמו . ויוליא פרה וצין . ויוליא פרי טוב ונחמד . הודות לאל שבימיו בידיו מילא . את אשר הבטיח בפיו כי לא תשבת מפי זרעו . והחזיר עטרה ליושנה . שכל אב משתדל בכל עוז להיות צניו ח"ה . וגם לכל איש חרפה לזה את זהו לע"ה . (תמור אשר כמה ימים ושנים שיהי בזה) : ועוד מהסדי ה' שכל ערי ישראל . מעיר מצר עד כיפר הפרזי . נמלאים הרבה מילדי העבריים (מקובלים מכל המקומות) . וגם הרובים השוקדים על החורה . בהשקפה אנשי העיר . ביד ה' השימר בריתו שבת עם אבותינו . להיות לאלהים לזרעם אחריהם :

ואומר כשהחצינתי הסיבה שנהעוררו לזה . הוא כי צימים שעברו נחמטנו ח"ה . וישראל קדושים ח"ה להם בלא ח"ה כמו שא"ה לגים בלי מים . כל אחד לרדק מלמד חורה לבנו . ולרדק מורי חורה

לחורה ומלוא לשם ה' • משל"כ כעת המדובר בהם
שלמודם מעט ורעים • אדרבה הלמוד שלהם נעשה
לפל ומטר לגדל למי חוטבות לבס • (עין זוה השער
ח"ב • סי' ג' בהג"ה) :

אבל חס מהר בכל יכולתו מהחטא • וחפלהו חיט
מקל: בשלט נפש • חף שלמודו לפרקים
ואפשר חף שמעורב בו מעט גם חקת הכבוד • חפ"כ
יכול להיות חולין בטערה • חמס הקובע עמים להורה
על דעת שהיה מלוא ה' והא רחיה שירא מהחטא
ואינו מזלזל בהפלה • חף שאלו זמן חורה לחוד וחמן
חפלה לחוד (פי' עסקו בזמ"מ משכח ממנו עול חורה
לגמרי) ועוד שבהול מאוד בעסקיו ורודף מזהירות
באכילה ושתייה מלבוס ודירה • לזה חף קורא קדשי
הגבול (פי' עוסק בגבולות העולם ומ"מ דרכו בקודש) :

ואם עסקיו כ"א לנודד הסיפוק ההכרח • ואינו רודף
אחר מזהירות זה חף קורא קדשים שלפנים
מן החומה (כגון מעשר בהמה וכו') :

ואם בעת המשא ומתן עסקי לבו להחם דואג על
חזרת למודו • זה יכול להמנות מקדשים קלים •
(כגון שלמים) ואלו הג' כחות • יכולים להמנות בכלל
לדיקים • וזכו בכל הסחורות ובכל מעשי אומנות יש שני
קצוות ובינוני (עדיה • זכוריה • ובינוניה) • בן במילי
דשמיא ג' חילוקים לדיקים ורשעים ובינונים ובדדיקים
(א) לדיקים (ב) חמימים (ג) ישרים • וכן בכל פרט בפני
עלמו נמצאים ג' החילוקים כמו רשעים גמורים • רשעים
קלים • רשעים בינונים • לדיקים כנ"ל • וכן בחמימים
וישרים • נשאר עלי לבאר חמימים וישרים דרכם
בקודש ולהם חף קורא ג"כ קדשי מזבח החמימים ראויים
להקרא בשם חורה • והישרים בשם ק"ק ויהבאר בפתיחת
השער שלמטה • והנה חף שלפי דעתי נלמד לחבר
אלו השערים כנ"ל • מ"מ אפשר לבעל דין לחלוק ולומר
חין כאלן חדשות כ"א קבוצ חמרים • ואולם ראה זה
חדש אשר נהן ה' לי בניה להבין קלקול חינוקות של
בית רבם מסיבה חסרון ידיעה לשון הקודש ממקרי
הדרדקי • ועוד שאר סיבות • ועוד הורני אלהי הדרך
הישרה מלמודם • וכ"ז חף בטהו בעז"ה לדבר לפני
גדולי חרץ ולא אבוש • זה השיאני על המחברת הלו •
כמפורש בהקדמת הספר הטעם לשם מנוחה וקדושה :

ספר

הגמ' • ומ"מ נכבד לה' על חסדו בהרימו קרן התורה
כנ"ל • כי עכ"פ אחד מעשרה ילא חולין טהורים •
ואחד ממאה לקדשי הגבול (חומה) • ואחד מחלף לקדשי
מזבח • ואף בהם • יש כמה חלוקים • יש קדשים קלים
למיניהם • ויש ק"ק כמה מינים • ועוד פיגול טהר טמא
וכה"ג • לכן סידרתי לכס את שער החורה • ושער
יהוד המעשה • שהם חלוקים המליה מהספרים
שמדברים מזה • וקלסתי עיקרים הגלגלים בזמנינו
ומחוסר ילקטו ממקומות מפחרין שבהם ידיעה להיות
בקי בהם ובשמותיהם למיניהם להבין ולהורות חסרונותם
ועוד להבין סיבת חסרון הבלימות מכל כת • וח"ו לי
לומר לכס לחפש אחר מומי בני אדם • כ"א להיות
גם לי גם לכס למזכרת להיות בקי במומי עצמי •
ואולי נשיג רפואה לחלינו • ואף חס ח"ו בכל זה לא
נהרפא לגמרי • מ"מ חף רפואה קטנה הועלתה גדולה
מאד • ועוד יועיל לנו באמרינו לפני אדונינו • עונותינו
עברו ראשית • יהא לבנו שיה עס פינו • ואף שאסור
לחפש מומי בני אדם • מ"מ אוחס שהלרעת זרחה
במחשם טוב לידע הארבע מראות נגעים שפרטם
ע"כ • כדי לפרוש מהם ולהמלט מטומאתם • כי יש
מהם שטמא בביאה (בבית) :

ובללא הוא הלמוד בבית רבו כמנהג
הנערים המשלמים • גם כשהגדל מלא
קמטנים כמנהג • וחפלהו לחטאיה מעורב בדברי חול
וסיחה ועיניו משוטטות בכל בשעת חפלתו • ויראה
ה' לא בחרו • שהכרה לחק • חס הוא ע"ה יכול להיות
בהמה טהורה • ואומר בלשון מליצה • סימני בהמה
מפורשים בהורה (פי' ע"י למוד חורה) חס רואים דרכו
לקבוע שיעור בלמוד שביכלתו • אפי' אמירת ההלים •
או מהיר לשמוע חורה מח"ח זהו סי' טהרה :

אבל סימני עושות (פי' שכלו מעופף בין ביחרי
החורה) חינו מפורש בהורה • (פי' חינו רחיה
למודו לפרקים על טהרתו) כי קרוב להיות לגיאות
ולקנהר • שעל למוד כזה אומר גם האוהר • טמא
טמא יקרא • ואף שח"ל אמרו לשלם ילמד אדם חף
שלא לשמה שמחוך שלא לשמה בא (ופי' שא"ל לבוא
לשמה ח"ל מחוך כל"ס) לשמה • כבר פי' בס' נפש החיים
בחיבת לעולם הוא יסוד המלמד פי' חס הוא למוד
לעולם בקביעות גדול • אז המאמר שבה יחזירו למוטב

א שפר קדמי אני ישר אל ישר ל ליהן חורח

קדימה בשער הזה לביאור חנוך הילדים
ללמד חורה: חייד דחזי מדרשא חביבה עלי: כי
כל ימי דרשה וחקרהי בעזרי להבחין ולברר דרך
הטובה והמוללת בסדר למוד: וגם להבין סיבת
מישיט רוחי סימן טוב בלמוד: וזהו כי אני הגבר
במעט כל ימי החפנסי ממלמוד: ועם כוונה השכר
היה מעורבה גם מלות ושגגות: בכן הייתי מתחכם
כמה שבועות על כל תלמיד שבא לידי: להבחין אופן
המוצח בהנהגת למוד: כי צבוא ילד שכבר למד
אלו אחר: ילד כזה צריך הגהגה אחרת: וכתוב משכיל
על דבר ימלא טוב: ולכן ה' הטוב לא מנע עצמו
הטובה ממני: מתחילה למוד חומש עד חלי לימוד
מהר"א: וגם נתן לי לשון למודים ללמד עם חבי הילד
למשכו לרואי:

יט לחזן ולקזן על אשר כל עיר על חלה במיה:
ר"ל כל שפת עם ולשון אוחס המלמדים ספריה
לתלמידים חיו מעיו לפרסם את עצמו קבלת המלמדות
אלו הם הוא צקי בטיב ובלחות הלשון ההוא: ואינו
מתחיל ללמד ספר לתלמיד עד שילמדו תחילה טיב
הלשון ההוא על נכון: ועיר האלהים מושפלת עד
שאל תחיה: ילד שזה כמה זמנים למד חומש ועדיין
אין יודע לתרגם שום חיבה כהיקונה: ורובא דרובא

הרבי לא שיה: ההלמיד	הגה"ה
מנא ליה: *אין לרואי לומר	חי' ה' שבקשתי מכמה מלמדים
שהלמד יהא צקי בחכמה	שיסורו אלי ואלמדם בלא בנת
הדקדוק: כ"א מטש למוד	כסף: מעט מלות הפעלים:
הפעלים כגון כל בנין הקל:	ולא ראו בסדרה אף אחר
ועוד ערך ט"ו בזרות משאר	שבדקתים בכמה מלות פשוטות
בנינים: ומכ"ש שלא ללמד	ולא ידעו החילוק ביניהם כגון
העומק חכמה דקדוק	פעיל פעיל פעיל פעיל
להטות כי יש מפרשים	פעיל פעיל פעיל

ש"א אמרו בגמ' מנעו בניכם מן ההגיון: בפרט בזמנינו
ששכלינו קטן וצריך למחר ללמוד גמרא: כי העיקר לידע
לפסוק ויחולס למוד חומש עם תרגום כל חיבה פשוטה לפי
הפעול שלה: וכן בלמוד נביאים וכתובים זהו מעכב
וע"י יעיד כל יודע ספר: וכמה פעמים אירע לי
במהר"א שצבור דקדוק חיבה אחד נשחנה הפי' ממש
השך במחילה: ועוד יתבאר בסמוך בטוב טעם ודעת:

ב ואחר הנסיון מלחמי האופן היותר טוב והמועיל
להתחיל בפי' וירא (ועד וירא יסלים אח"כ)

וללמוד מתחילה פי' המלות לצד בלא חבור צדדי שלא
לבבלו בהברת הפעול (ולדוגמא אפרש) אם בשבוע
ראשון נעשה צקי בפי' הראשונה בעצם הפי' לפי הברש
ולפי פעולה: מ"מ צריך לחזור עליה בכל יום וכן
גם בשניה לחזיר ג"כ בכל יום ניסוף על הראשונה:
וזהו למוד על ערך ה' שבועות עד שיהא צקי בכל
הסדרה ובכל יום לחזור מהחילה עד המקום שהוא שם:

ודע של זמן שהילד חינו צקי היטב להבחין בכל
חיבה בין עבר לעהיד ובין יחיד או רבים
וכה"ג: שלא להניחו לחזור ללמוד כ"א לפני המלמד:
כי יקולקל אלו פעולה החיבה אם יחזור לבדו: ואחר
גמר הסדרה יחזור עליה מראש לסוף כמה פעמים:
ואח"כ יתחיל הסדרה השנייה ויתגבר בה כמו הראשונה
ומ"מ יחזור בכל שבוע ב' פעמים הסדרה הראשונה
ובסיחתי: הסדרה השלישית ויתגבר ג"כ כמו עם הראשונה
ובכל שבוע יחזור ב"פ גם הראשונה וגם השנייה:
ואפשר גם בסדרה הרביעית כן יעשה ככל הנ"ל:

ודע שאם הסדרה הראשונה יהמשך ו' שבועות: על
השנייה יהא די ד' שבועות: והשלישית עוד
פחות: עבור שכל סדרה מתרבה אלו בקיאות
לשה"ק: ומלא אחר ג' או ד' סדרות יהא צקי ומורגל
ביוצ לשה"ק: ועוד מתרגם כל חיבה כתיקונה עבר
פחיד נוכח נסתר וכה"ג מלא יבואו לו מכלא ולהבא
בזה אחת תרגם החיבה וגם פי' הבורס יחד במעט
עוד ויקבל סדרה שנייה ב' שבועות ואח"כ גם בשבוע
אחד: וגם יועיל לו שלא ישכח מה שילמוד מעתה:
כי תרגום המלה נחקק בזכרונו כמלה אשכנזית המדובר
בנינו: ודקדוק החיבה מושכו מעלמה אל פירוש וכוונה
חבור הכלל:

וככה תחנהג מעתה שהילד יאמר בעצמו: גם
בהחלוקת אלו הסדרה שלא למד מעולם
יאמר החיבה ותרגומה ופי' חברה ואחיה חשמע מגיד
כ"א לומר לו חיבה שאינו יודע תרגומה: ומיד יחזור
עליה ג' או ד' פעמים והלמד יקלוט בזכרונו זה
החיבה עד שיגיע חיבה שנייה שהלמיד לא ידע
תרגומה: ויחזור עמו כמה פעמים הראשונה וגם
השנייה: וכן בשלישית והרביעית עד סוף הפרשה כל
מלה שלא ידע תרגומה: יחזור עמו מתחילה עד
המקום שהוא שם: *ואחר

הגה"ה
וזהו חושלת גדולה: שאלים
ימסך לחזור עמו כל
חיבות יש כבולה ב"ס"ה
שלא

קרבו לא חדש לו כ"ח מעט ורשוע נהנה לו לשלול ככ"ל
ובפרט חס הובטח לו חיזה תשלומין מן האב או הרב
עבור החמדה • עד סוף"כ נעשה לו לטבע :

ידע שנקל מחינם לגמרא שאין בו כ"ח שני ח' (היינו
חסרון נקידות) יותר מחינם לפרש"י שיש ב'
שנים (נקידות וגם האותיות) • ואלו המלמדים פירש"י
בע"פ מה שאינו במשמעות התיבות מבבלים את הילד
ועוד לזהר שלא להחיל פרש"י או גמ' עד שיהא ב'ן
בכל ה' חומשי תורה • ולפחות ב' או ג' חומשים :

ג ואשוב ואראה את העבוקים הנעשים תחת
השמש • או לעינים שכן רוחות • את

הילדים הרבים נהנו לטרף לחצי ערב • המלמד חומה
סוכרים העולם שדי לו חס יודע לפרש הוכן המעשה
חף שאינו יודע לתרגם המלות ככ"ל ולומד אחר פרשה
ח' או ב' מכל סדרה והילד אינו יודע כ"ח המעשה
לספר לאביו המידות הגדול ששמע מרבו חיד
כחושות אכלו הבריות (ואביו שמח מאוד בפעולתו)
חף שאינו יודע לתרגם מלה כרטיה • ואחר כמה שבועות
נשכח מאלו הכל • וכן צומן השני • והוא רוצה להרחיק
לאביו שעה פעולה טובה מהחיל ללמוד פרש"י וזוה
מרגל את הילד בכפלים • כי מהחינם שלמד עד הכה
אינו יודע כלום והוא מוסיף ליגעו בחס עם פרש"י
שהוא בלא נקודות והכתב מוטעה וגם מבבל שכלו •

ובחידוש זמן השנים מראה פעולה בהחלפת גמרא •
עד שהבאר לאביו האמת שכל הלמוד שער הכה הכל
הכל • ומה לו נעבות • נוהן את בני למלמד אחר והוא
רוצה כראשון וכן לכלישי עד שאביו מהיחל לגמור (ובאמת
שהילד נהגש מאד מטומאת הבטלה עבור שאינו טועם
מלמודו ככ"ל) מבני זה • כי חף חס יודמן לו מלמד טוב
ולמדן אינו יכול טוב לרפאותו מריתת הראשונים ואבד
הקור • ולבסוף גם אביו יודע כי"ז ומחזיקו ללמוד מפני
הבוסה וכשמזדמן נער משילח אחד כזה • הוא נעשה
סור המזיק להמית בארסו כל התלמידים חף שיהיו
טשרה וכולם הנמימים המקולקל הלז יעשה את כולם
לדיראון עולם • ופעמים שהוא מובא ממדריגה למדריגה •

הוספות • מהרש"א • מאלו צומן ככ"ח ב' קושיות
(פי' פי' הגמ' משני י"ז ח') ומימיו לא הבין פשוט גמרא
על נכון • ופעמים חף לא פ' חומש • ח"ל ילד שיש לו
שכל טוב וגם כח הזכרון והבנה טובה הוא לבדו ככל
מבוארם ההם • ואף גם הוא חס היה לומד ממלמדים
הגונים היה מקדים להוציא פרי • וטוב בכפלים •
ועתה

הפרשה בשביל אותן מעט
התיבות וזה סורח גדול ללא
זורך • כי אותן שידע אין זורך
לחזור • וטוב שהתיבות שלא
ידע לא יהא אפשר להשוותו
עם התיבות שהוא בקי בהם
מכבר • משא"כ חס יחזור
התיבות החדשות לבדן :

שלא ידע יחזור טמו כמה
פועמים • אותן התיבות
לבד עד שיהא החדשות
טוב עם הישנות • ואם
הנשה כן תראה יסועת
ה' שבסדרה העשירית
(בערך) יקבל סדרה שלימה
ביום אחד כי הילד יחמר מטמנו הרגוש המלה עם
צירוף חוכן הענין :

וכשיהא הילד מורגל בזה בלמוד חומש כשהגמור
טמו כל ה' חומשי תורה • אז ההחיל

טמו גמרא או פירש"י והילד יחמר ג"כ מעטמו המסנה
ומעטמו יפרש משמעות התיבות (חס הורגל בזה בלמוד
חומש) והמלמד יפרש לו מעט יותר על הבנתו העממי
ולא הרבה כפי האומדנא שלא יסכה ההוספה בחזרתו
בעטמו על למודו והמלמד יחמר לו בפה מלא • בני
אני ניתן לך רשות לשאל מאתי דבר שכתב חפי' ב'
או ג' פעמים בהיבה ח' • חפס שמיד לחזור עליה
ג' או ד' פעמים ואם בכל זה חכמה מחמד חפרס לך
בהיבה ואהבה רבה • ובבוא הילד לפניך ללמוד הענין
הזה פעם שני ואחר רואה בבקי למוד הראשון הוכל
להוסיף עוד מעט יותר בפירושו :

כללו של דבר תחילת למוד גמ' • צריך זהירות
גדולה שלא להעמיס על הילד יותר מערך

שכלו בזה היום ופירושך אליו יהא כ"ח מעט יותר
מפי' המלות החליצ וראה את יסועת ה' אשר יעשה
לכם היום כי צעניך הראה הפעולה הגדולה במעט
זמן נגד בני גילו עבור ב' טעמים (א) שאין מבבלים
שכלו (ב) שבזה הילד מתרגל בהחמדת הלמוד כי כפי
המנהג שלמלמדים לו כמעט כל הפשט שבהבנת המלמד
מיד ביום ראשון וכן ביום ב' ג' ד' ה' • ובכ"ח
כשהאב בא לנסות את בנו אומר הילד הגמ' בסיוע
המלמד ובעטמו אינו מבין כלום כ"ח כמו העוף המלומד
לדבר • ולא די שאין שכלו מזהוק בלמוד כזה חף
הוא מבבלים :

והקשה מה שכתבנו את הילד לחזור על למודו
בעטמו • הילד בע"כ מהנענע על

הגמרא ומרשם בשהיו באונס גדול מיראה המלמד
והדין עם הילד שאינו שימם למלמוד • כי כבר שכת
כל מה שלמד אחר גם פי' המלות • וזוה נלמד לו רוח
הבטלה • משהיה ועד עולם • משא"כ לפי הדרך שכתבתי

ועתה בני ובני בני לדורותיכם • שימו לבכם וחבטו
 ח"ד שדברי חכמים כנים ובחונים ומנוסים •
 והשמרו מלמסור את בניכם למלמד עד שחבדקוהו ושיבא
 בקי בע"פ היטב לפניהם כל בני הקל • וגם חזיה גי'ירות
 מבין גשעל • וכן ג' או ד' גזרות מבין פיקד • וכן
 ציין פוקד וכן ציין החפדק וכן ציין הפעיל והפעל מכל
 ח' ג' או ד' גזרות • וגם יקבל ע"ע סדר הלמוד כמו
 שכתוב בס' צ' :

גם רע עלי המעשה לחלמיד הלומד גמרא • שכל
 המרבה בדפי הלמוד משיבה • והוא טעות גדול •
 כי מפרש בקרא קובץ ע"י ירבה • ודי צ' דפיס בכל
 שבע • חפס להזהר להסביר את הילד הוכן עומק
 הפשט כתיקו (שהוא לילד שזכל לקבל עמוד גמרא
 בפעם אחד) • ולהרשע שלא לרוע כלום במוחו • היינו
 פרש"י חוס' ומהרש"ל כחשח ולא ללמוד החוס' עד
 שידקוהו שבקי היטב השקלא וטריא עם פרש"י •
 וג"כ לבדקו היטב אם נקלט היטב במוחו פי' ההוס'
 לעמקו לא מה להבין המהרש"ל ויהיבמשיגים מזה מבלבלי
 ומטקמים שכלו : ועוד מהג' רע • להחליז בכל זמן
 מס' חדשה • והראשונה הנהי' :

ואומר לכם בני ובני
 בני ידעתי
 שרבים וגם שלימים ילעגו
 על סדר ההנהגה צניכם
 שאני מוסר לכם מ"מ אחס
 בני שמעו לי ותחי נפשכם :

ד אתם אחס יוצאי חללי לדורותיכם • מי שיעלה
 בגורלו להיות מלמד לחלמידים חתן לבד
 להזהר מלהיות בחברת הרועים הג"ל שוחטי הילדים •
 ובהי' חרור (בעוה"ז ובעוה"ב) עושה מלאכה ה' רמיה •
 ואחרי חתן דין וחשבון על הילד שגשאר ע"ה בגרמניה
 וביטל ח"ח כל ימי חייו ובלא הודע עשיית מלוא כתיקונה
 ולהשמר מעבירה • כללו של דבר כל עונות חלמידך
 שלמדת עמו ש"ח כהוגן המה ינתנו על ראשך כעל
 ראש שער המשתלח • וכשחשכיל על ענתי כאשר הורהיך
 או אחרי בעלמך ריב ברבות הצרכי נפשך כשהחלה
 סוף מעשה אשר יולד מפרי הטובה :

אתה בני אלחפך חכמה • השיס עיקר כוונתך בלמוד
 לחלמידים לקיים מצות ושגרה לבניך (פי')

חלמידך) ובה תמצא הורחך לומנה • ומקובל לפני
 ה' יוחר • מהלומד בעלמו כידוע (ושכר הלמוד חינו
 מפסיד שדרך לעוה"ב) • ועוד שבה תמצא חן בעיני
 ה' • וגם בעיני אדם יח' ה' אוחד לחן שיחפרסם
 פעולתך הטובה וחזקה לב' העלמות :

ומתחלה לריך אחרי להיות בקי היטב בלוח
 הפעלים (בלא שמוע וכנוים) ולפחות
 אחס הגזרות שהזכרתי (בס' ג') שאל"כ תקלקל בלא
 כיונה (ודע שלחיות בקי בלוח הפעלים דבר קל מאוד
 למי שרואה ללמוד ולחזור היטב) :

ושוב מאד להשחל על חלמידים שלא למדו עדיין
 חומש ולא שחו כוס הרעלת המציקים • וחולס
 בקיאים היטב עברי • ואם חלמוד עמו החומש כדלעיל
 וגם הגמ' כמו שהורחך • חדע שזקל יגיע למעלה
 צינת סלמי (לייענען) • כי סיבה מניעתו • עבור שאין
 הילד מבין מאין טבע הפשט וסובר שהוא מבין המלמד
 ואם בחחלת הלמוד בחומש וגמ' מרגילין אותו להוציא
 הפשט מעלמו ממחשבות החיצה • יחרגל בזה בחשט
 עזר מהמלמד • וכבר כהבחי שבתחלת למוד הגמ' לריך
 לפרש לפי שנות הילד ובקיאותו • ולהוסיף מעט מעט
 שומך הפשט לפי שנות הילד ומעמדו בלמודו • ודע
 שזקל ללמוד עם כ' ילדי •

הנהי'
 פעם אחת נשכרתי למלמד
 ילדי עניים דחברה
 חת"ע"מ להחזיק י"ב חלמדי •
 כי סברנו שא"ל להוסיף •
 אח"כ נסיחי ליקח עוד ג' •
 ועוד ג' עד עשרים וארבעה
 ובעז"ה עשיתי עם כולם פעול'
 גדולה • ובצד הסוספה בצע
 כסף לא לקחתי • כ"א כדנדה •
 מהם י"ב למדו גמרא ד' חומש
 עם פרש"י • ח' חומש לבד •
 והסיבה בזה כי ילדי חת"ע
 עריבים זה בעד זה וכל אחד
 סיס מאוה ממני להשגיח על
 חבירו • ובכל פשט היה שיעור
 חלמדי ד' או ח' • ובשררה
 נכד ליתן לי זה הסכר לימוד
 בעד שני בני • אני לא שמעתי
 לו לעזוב בני העניים • כי
 מה לי לקצר מלאכת שמים
 לעזוב ח' כשביל שנים • ועוד
 שמבני עניים חל חורה על
 פי רוב :

בכתב אך פתחתי לכם פתח ועליכם לשום אל לבכם להשכיל את עיקרו • ונמ"ש משכיל על דבר ימלא טוב • ודי באל קלקל הנ"ל במבואר • ועוד כמעט גדולה יותר פשט ציה שמנעים מלהודיע את הילד ענין שכר ועונש :

ד"ר ספר חסידים בס' קנ"ה • כשיגיע בן ללמוד אל חקנה לו אלא רב חכם וירא שמים • שאלמר ירחח'ה' ראשית דעת • וזה כדי להכניסו ביראת ה' • כשומד מקרא לרץ להבינו כשיגיע לדברי יראת השם כגון כבוד החורה • וכבוד ה"ח • והוא הון ומפרנס ובזרזו בשמים • וכשיגדל ילמדו ג"ע והגיהנם (ע"ש סי' ע"ד) כי לב הילדים כלב הגדולים בחוץ שסבור שהכל אחת • כך הילדים מחזיקים בדב"ק לאחת (ונשרש בלבם) קודם שירגילוהו חברים רעים לדברים רעים עכ"ל • ומזה כשילמדו חומש או מקרא • אם המלמד י"ש מסביר לו מכל פרשה המוסר שבה ברכת הדיק והלחמו וגדל השגחה ה' עליו להגילו ולשמרו כמו חברה ממרדד ואבימלך ופרעה ויעקב מעשיו • וכן וכס • וסבוב יוסף מתחילו עד סופו וכל כה"כ • וכן כשומד העונש שהגיע לרשע עבור הטאף להסביר להלמדו בנחת ובסבר פנים יפות כדי שיושר היטב בלבו וזכרו ויהיה לו כ"ו לכלי מלחמה להלחם עם היל"ר בנפשות י"ד לסחור טענותיו בפחיתו להחיותו ע"י ידיעתו הרבה כחוצים מעינש העין • והיה מבין באמת ע"י מעשיות הרבה מהלחם הדיקים • חיד שהרוח הקדוש שללו לו בסוף שנת הי"ג (הוא הי"ט) אוהבו באמת • והיל"ר מבקש להמיתו בכזבין • ביודעו כל המעשים המפורשים בהנ"ד כמה חלים הפיל ומה עצמו הרגיו • והיה סר מעלמו ומדבק בעלמא אוהבו באמת (הוא הילר טוב) • ובכל יום היה מתעלה יותר כדלקמן :

ובעיה אליו המנהג בהפך חנ"ך חן מלמדים לו כלל • כי אם גמרא וכן בלמוד הגדה • החומש הוא כסדר • או בראינו לדחוק את השעה לפרסם את בנינו לעלם טוב לכבודו או עבור פנים אחרת והוא טע' גדול אלו היה לומד חנ"ך בדת היה מלח יותר • ולא עוד אלא שמדבלין מלמד חס שהוא ריקן מיראת שמים • ואינו לומד (אף בשחוף) לשם מלח כ"א בא ששכרו ואף חס אכול ושתה יאמר לו (פי' למד למד) לבן בל

לח הסלק מרנוך שום תלמיד ח"ל שאתה רואה שאינו מוכן להלכה בלמוד • דכתיב וזרזו רשעים מרחם • וגם מחלה חס ים לפניך לקבל ב' תלמידים וח"ל לך כ"א לקבל אחד לא הטה אחד יתרון שכר לומד כ"א אחד הכרחך את האב חיה יותר מוכן להיות בנו ח"ח • אחוה של לומד עדיין חומש קודם לחיותו שלמד • ששחח • כיון דעל על :

כלל של דבר לא הקבל שום ילד ח"ל שאימר • עברי • בטוב • ולא קחיקו חלוק חס מקבל עמוד גמרא בקל • אשרך וטוב לך חס השמע לעלמי • בכל שכתבתי לך עד הנה :

ואולם חס אחת מופלג בלמוד לפלפל בהלכה לדין הפוסקים משכסם בראשונים ושורש שרשם בגמרא • ובכ"ז אחת מוכרח ללמד עם התלמידים • חלילה לך להעשות מקרי דרדקי (אף שהוא מטה רבה כנ"ל) ולשכח הלמוד • כי חיד קודמין וגדול מאוד מעלת ההוראה כידוע :

וכבר כתבתי לך שמטוים הרבה שאינם נוהגים ללמוד ב"א בשביל הבושה או הכבוד • ואין רטון לבין לשעבר בנו לח"ת ביד חזקה • נער אחד כזה יקלקל וימית בארסו את כל התלמידים שלך אף שיהיו עשרים (וזכור זה ואל השבח) כן כתיב בספר חסידים • וגם חני מטיח צוה :

וסימן אמסור לך חס תנסור ותראה שבראיו מוטויה דמוטויה נגד הזמנים שלמד בבית רבו חרע שכר נררר בכניסו רוח הבטלה ולבו מלא חוטבות גם בעת שהמלמד מדבר אחר בדברי הורה וכ"ש אחר כך והוא מועד לקלקל את כולם • ואולם אם זכית להיות דבוק בחורה ה' דבוק טוב כחמד הגדולים אשר מעולם אשי השם • היינו שיהא לומד לשמה והסימן שנתגרס הטומאה והוסר הערלה מלבך עד שזדככה לטעום מתיקה החורה ומתדחה באהבה בחטונגים (ע"ל ח"ב סי' י"ג י"ד) אז סכנה לך לקבל שום תלמיד בכסר • ותחטג על ה' והוא יתן לך משאלות לבך לטובה • כ"א תלמיד חבר בחס • והוא שיהא דבוק לך שזכה מתיקות החורה • ושמעתי דיקת ההסיד הגר"א שהיה מורה עליו לחזור על ענין אחד הרבה פעמים • וכל מה שהיה מרבה החורה היתה מתגברת ממדתה יותר ויותר לחזור בלא הפסק ובזה מלא חן בעיניו להתקבל אליו :

ה ואתם בני חרעו שא"ל לפרש כל הפרטים

מיון גלגלן יכולת זו היא תורה הקדושה. האט חזק
מיר דער יאה"ר שליטה וואס איז קאן נישט אריינס פון
זיין רשות. אז איז וואלט דעם מאל אים נישט לוח
גלאזן. וואלט איז לוח קיין שווער לעבן לוח לוח
קיין זיין גקומען. וירצה לפיו חמיר בכל עת במעלה
המדובק בהורה ובגריעת הפורש ממנה. ומה לבדו
יצן וישחקק למודה. והעיקר להפלה ע"ז בכל עת
ולכוון בצרכה להבה רבה. וצרכה האורה. ונהיה
אנחנו ואלאחינו ובכל כה"ג כנון צממירי חגלים
שמדובר בהם מזה:

ז ואולם חזיו לא כן ידבר ולבו לא כן יחשוב
מפתוי יאה"ר שאומר לו לתשוב להעמים
על בנק משא כוז בלעירותו. הגר"א כחב: בלעירותו
בהפך: ענק רך וקטן קל לכפוף משא"כ בגדול וכל
שיגדל יותר יכבד כפיפתו יותר והאז מאמין ליה"ר
שהוא סקרן ורצון גדול ומניח עלה ה' שהוא אמת
ותורתו אמת והוא לוהבך באמת והוא כחב בלעירותו
חונק לנער ע"פ דרכו (משלי עיין בלור הגר"א) וכתוב
יסר בנק. וכחב ושמור מוסר. ופי' הגר"א כלל שחר
מיסרו נמלא זו סיבה גדולה להרבות רעה. ועוד
שנית כתוב כי בעון חללתי ובחטא יחמנני. אחי. כי
הוא ראשית כל חטאת אדם הכוונה להנחיתו: כ"א היה
מהחבר לאשרו לש"ס וכדי להוליד בן ת"ח ירא שמים
(כי בכל דבר עיקרו הכוונה כמו כהיבת סת"ם וליאית)
היה זוכה מה' ליהן לבטו נשמה חדשה ולפחות נשמה
ישנה שאינה מטופפת בחטא (ובואה לזה העולם לקיום
מטוה החסירה לו אז לתקון הדור). ובכן הבן הטוה
היה נקל לו להתגבר על ילדו בהיותו רחוק מהמומחה:

אבל אם כוונת חזיו ואמו להנחית: אז אפי' אם
היא לש"ס. אך מחשבת מדות. הוצא בל"ח
(סי' ר"מ סי' ג') ומלוי יותר בני שמואל *ניחנים
להגיה. לבנים נשמה. אשר לא
מטוהרה מטומאתה הישנה
שנמנאה בהיותה כבר בזה
העולם וגם עתה עדיין
חלודת שמוניה על
עלמותיה. ונמשכת אחר
עלת הקליפה שהיא
מלומדת מכבד (אכן בכל
זה אם בתחילת י"ד היה
נורד בלירי ומחזק
לשמוע

כל עמיו עיין פי' הגר"א (משלי ע"ז ח' ע"ט) ולכך השים
וכתיב פתח אכלת (מה שלמדת מרב אחר) הקיאה
אלל זה שאינו י"ש:

וכתיב אולם קשורה בלב נער שבט מוסר ירחיקה:
כי גדול בעמדו על החטא פוסה על שחי
הסעיפים. היאה"ר אומר לו לחטוא והי"ט מוחה.
וכן גם אחר החטא מהחרט משא"כ קטן בעמדו על
החטא אין לו מי שיטכב עליו כידוע שאז השך הכסיל
מושל לבדו בעיר. וגם אחר החטא אינו מהחרט
מטעם זה (ע' באורי הגר"א) על זה הפסוק. ואין לו כוס
תקנה כ"א השבט. וזהו עד סוף שנה י"ג. וכליל
ניסת שנה י"ד בא הי"ט (פי' רוח קדושה משמים
לסייע דחיית הקליפה). כשמהעורר לבו לדבר עצירה
(מפאת היאה"ר) מיד עומד כנגדו בלבו רוח אחר (עלת
הי"ט) ואומר לו ריקה מה אהה עושה הלל על הכל
יביאך אליהם במשפט. ומביא לו חבילות רחיות
מהתורה שלמד עד הנה. וזה הטעם שהטילו חז"ל
חונק קטן חף שפטור מן התורה כדי שממנה יוציא
כלי מלחמה להלחם נגד ילדו עת בא עוזרו (הי"ט)
ומלמד ידיו לקרב. ובכל אז הנלוח כי היאה"ר עודנו
לבדו ואין לו עוזרים. כי עד שנת י"ד אינו נענש על
שום חטא ואף בשם הי"ט בנפשו יוצא מ"מ עזר ה'
ארו כדלקמן. ועוד כל היבה מת"ח שילמוד (וגם
שלמד בקטנותו) וכל מוזה שיעשה נברא מהם מלאך
קדוש לסייע הי"ט. והיה מתרבה חילו מאוד (והיה
נשמר מכל חטא ועון ובטול תורה) להפיל את היאה"ר
לעומקא דהרומא רבה כי היאה"ר הוא בלא עוזרים.
והיה נשאר שליטת הי"ט לבדו בעיר לעבוד ה' בשמחה
וטוב לב ולזכות למנוחה וקדושה כל ימי חייו כדלקמן:

וזה דבר החינוך. זהו מפורש במקרא ובגמרא
לחנכו לכל מטוה ולמונעו מכל עצירה ולעמוד
בבית הכנסת ובהמ"ד בלימה ויראה שלא לדבר בשעת
החפלה ולכבד ת"ח ולמי שגדול ממנו ולהמנע מנכס
עוזם שקר וכיוצא בהן:

כתיב החקושו וקישו. קשט עומק החלה והח"כ
אחרים פי' בנק לא יראה מומך שום חטא
ועון ואם אהה זהיר במצות אז ישמע לך לעשות כמון
גם הוא (שאל"כ ע"י נאמר ונמקו בעונם ובעונות
אבותם אחס שפועה מעשה חזיו) ולהיות זהיר לדאוג
חמיר בפני בנו. ולומר בפה מלא. אזי איך האב
ניט גהאט שכל לוח בר מוזה לוח בהעפסין זך מיט

נפשו) מודה לו דברי הי"ט: ואומר חמס כן הוא
שאלת הי"ט בזה הפעם טובה וגבוה מאוד אבל
עדיין אין הזמן גורם לעשית כעלהו חצי כמעט רבע
עד שהשאל אשה ואז יהא נך מזונות מרוחים בבית
חמין (או מליע לו טענה אחרת מזויפה) אז יבוא לך
ח"ת בקלות ואז יהא עת לעשות לה' (עיי' בלור
הגר"א משלי ז' ע"ש היטב ולבד חסים ע"י): ובאמת כל
מה שמשתרש יותר צחטאו גם החשובה יותר קשה
וגמנעת: ולא בחלק שפתייה תדחיק והולך אחריה
באמרו לחסא מטע ואשיב עלי עיני: נמלא הגזירה
הגרה

*לא שאין מקבלים אותו ח"ו
כי כתיב חשב חנוט עד דכא *
אף שאין חלישותו גדול ואין
כחו לשב חסובה שלימה *
אעפ"י חשבותו מקובלת *
אבל הפי' כמו מספיקים מזון
לאמרים * והכונה שאין לו
עזר משמים (כדלקמן בס"י)
כן כתוב בספרים:

ואנחנו כלט שחית אה

כוס התרעלה

הזה וכעצות העגלה נעשו חטאים ומחילה של צירוף
להפסיק ציניו ובין אביע שבשמים * ואין מעבד
לחורתינו לפלות לרצון לפני ה' ולהוריד שפע קדוש
לשמהינו וגמשלנו עם יורדי צור (שכבר קבור בארץ:
שאפילו היחה חזרת נפשו אליו אינו יכול לחיות עוד
כי העפר מקיפו ואינו יכול לקבל אור הנשימה ומורכח
למות שניה) * כן אנו מסובבים מכל צד ומוטבעים
חוך זוהמות הקליפה ואין לנו מעבד לחורתינו כמ"ש
במחשכים הוסיצני כמתי פולס * וגם חורתינו ומעשים
טובים שלנו מעורבים עם מחשבות זרות ופניות פסולות
(כ"ו שלא שב בחשובה שלימה) הולכים למקום הקליפות
(כן הוא בספרי מוסר) כי עיקר הכל היא המחשבה
הטוהרה והרעיה:

זידוע גדול החמה על המחליף מחנה שר

על מחיר ק"ו למחליף מחנה מלכי
המלכים שהיה הורחו הקדושה * שדבר אחד מדבריה
יקר מכל העולם ומלואה * ובאחבחו לאבחינו
עזב אה כל שרפי מעלה שהשקו בה * ונחנה לו:
הלא אין קץ לעונש המחליפה על דבר שאינו צורך
גדול * לחיות אה נפשו שאפשר בלעדה ועוד חילו היינו
דבוקים בהורה ועוסקים בה חמיד עלי הפסק בכה
גדול

לנרסה ולאומתין עד הולידה
בנים שלא יחשק בה * ועוד
שיבו לא טובים ולפחות בעלי
מדות רעות * ודע שאם כל
חסרונה שרונה להיות
כל הממשלה שלה וביא
העסוק בפרנסה ולא להיות
לך שום זכות לחוות דעתך
עמה * זה מתת אלמים *
ובזה חסה שכמך לסבול
כול חורה * ואם חוכל
להיות עמה יום או יומים *
חיה עמה וא"ל חשים דרך
להיות רובץ בין המשפחה
(בהס"ד) בלי איחור אלה *
כתיב חכמות נשים בנחה
ביחה * (היא אשה עזרנית)
ואוללת (היא אשה וותרנית)
בדיה חהרסנו * אשה קמננית
קל לבטלה להיות וחרן *
אשה וחרנית (ואין לאשה
חכמה אלא בסקר) בנלה
מורכח להיות עזרן וקמין:

לשמוע אל יצרו הטוב
לעבוד ה' בכל לבו * היה
משחמר מירר הרע
עד עולם):

חואמנם חס שלט

חלה נהקבצו

ביחד (א') ילירחו (ב) רוע
חיטבו (ג') עולה על כולם
פשעי אביו יחגו למלמד
שאינו הבון ליהן חרב ציד
מלמד ע"ה או פושע
(ולפנינו) גם שניהם) להרב
בנו בהרגיו דרכי הבטלה

כנ"ל וכל מדות רעות * ואף

שכל הי"ט צננה י"ד

מ"מ שומע ליצרו ולפחיו:

כי אין ירחא ה' בלבו ולא

ירחא עיניו כי לא האזינה

אזנו מעולם פחד ה' וחרדו

וידו הנפיה לעטש ומכל

דבור בטל ומכל חטא נברח ליצה"ר * נמלא
מחרבה חילו להלחם עם הי"ט * אף שגם עושים
מע"ט וח"ת: אבל העשיה והלמוד צרפיון או שלא
לש"ש: נמלא ברוחיהם חלושי כח: והחטא שנעשה
בהשק זרירות ברוחים גבורים וחזקים: ולכן מתגבר
היצר כי יש לו הרבה חיל וכולם גבורים והי"ט חילו
מעט וחלשים: (ע"ל שער התפלה ח"א סי' כ"ה
בהגה"ה) (אפס חסובה שלימה כחה גדול מאוד להמית
אח כל חיל היצה"ר אף שהם כולם גבורים):

ובזה כסך דין מפורש במשנתנו ב' גזירות (א) כל

המבטל את החורה מעושר סוכו לבטלה

מעוני: כי הנער בעודו על שלחן ומשענת אביו בלא

דאגת הפרנסה זה נקרא עושר כידוע ואם אז מבטל

למידו בלא חלום יואל עלי גזירה חסובה לבטלה מעוני:

הגזירה (ב) כל האומר לחטא ואשיב אין מספיקין

צידו לעשות חסובה: כי אע"פ שכחה

ברית עם היצה"ר לילך בעליו מ"מ הי"ט עושה את

שלו להמשיכו בדרך הטובה ואומר לו מה לך נרדם

קום קרא אל אלהיך ועסוק בהורה ומטח כי אין למוח

התמהמה: והנה אין ליצה"ר מה להשיב על דברים

כנים ואמתיים כחילו * ומה הוא עושה (ברצונו) לצוד